

Domen ŽALAC

S skupninstvom proti družbeno-ekološki krizi

Naslov: *The commons in an age of uncertainty: Decolonizing nature, economy, and society*

Avtor: Franklin Obeng-Odoom

Izdajatelj: University of Toronto Press

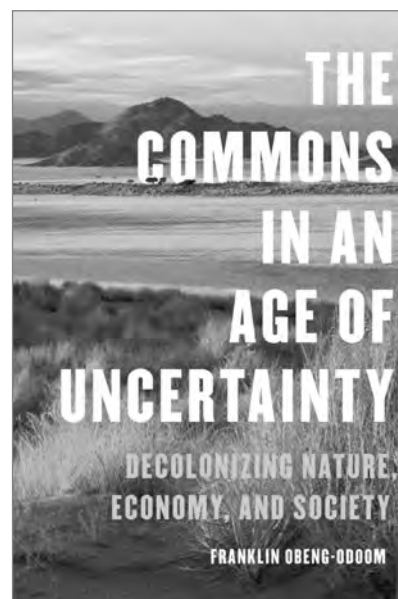
Kraj in leto izida: Toronto, 2021

Število strani: 264 + i-xv

Franklin Obeng-Odoom je knjigo Skupno dobro v času negotovosti (*The Commons in an Age of Uncertainty*) začrtal v obliki akcijskega načrta za reševanje politične ekonomije današnjega časa v smislu preoblikovanja ekološko-politične ekonomije prihodnosti. V ospredju izpeljane študije knjige je pregled dveh idejnih šol, in sicer Conventional Wisdom in Western Left Consensus, tema nasproti pa je postavil Radical Alternative.

Obeng-Odoom trdi, da okoljske krize ni mogoče misliti brez politične ekonomije. Akcijski načrt je zato podrobno razdelil v sklope kategorizacij narave in družbe. S svojo dolgoletno raziskavo, ki jo je upodobil v omenjeni knjigi, se postavlja na presečišče delovanja družboslovnih in naravoslovnih znanosti. Združil ju je v konkretno izhodišče, in sicer kot smernice za skupnostno organiziranje in opredelitev lastniških razmerij v okviru mest, tehnologij, nafte in vode za boj proti družbeno-ekološki krizi, ki je posledica neoliberalizacije zasebne lastniške pravice nad zemljo, njenimi viri in produkti človeškega dela. Zagovarja tezo, da je današnja obravnava narave in okolja posledica ekonomskega in političnega imperativa rasti, ki je v zadnjih desetletjih stremela k radikalnemu izčrpanju okoljskih virov na podlagi dihotomnega razumevanja javne in zasebne lastnine.

V začetnem delu knjige je avtor navedel metodološko-dialektično analizo zgodovinskega in ontološkega prikaza temeljev koncepta skupnostne lastnine kot eno prvotnih kategorizacij lastnine, med katerimi je zasebna lastnina le ena izmed nižjih okoljsko netrajnostnih kategorij lastninjenja. Posledica prevlade pojma zasebne lastnine v javnem diskurzu se kaže v prevladujoči zasebni lastnini, ki je postala predvsem privilegij ozkega kroga posameznikov in transnacionalnih korporativnih organizacij, ki ne delujejo v skladu s potrebami širše družbe. Neodgovorno in nepravilno ravnanje z naravo in njenimi viri vodi v stanje očitne družbeno-ekološke krize na svetovni ravni. Razlogi za to so naraščajoča družbena neenakost, vse številnejše in obsežnejše migracije na različnih ravneh, globalno segregiranje, prostorska segregacija prebivalstva in degradacija urbanega bivalnega okolja v urbanih slumih. Vsi našteti pojavi naravno nakazujejo okoljske, družbene, politične in ekonomske negotovosti, s katerimi se spoprijema današnja družba. Kljub temu je avtor poudaril, da čas negotovosti ni nov pojav, s katerim bi se danes spoprijemali prvič. Spremenjena sta predvsem predstava in doživljanje negotovosti, vse bolj atomizirana na posameznika in njegovo razmerje med lastnim obstojem in vplivom, ki ga ima na prostor in okolje, v katerem živi. S humanistično-družboslovnega vidika so to negotovosti v obliki različnih strahov

in emocij ter pesimistične drže do prihodnosti. Avtor je poudaril prepletena ontološka pristopa, ki vplivata na trenutni diskurz o skupnostnih virih in skupnostnem dobru, ki jih obravnavata že v uvodu omenjeni paradigmi Western Left Consensus in Conventional Wisdom.

Avtor za zgodovinsko izhodišče negotovosti upošteva prvo polovico dvajsetega stoletja – obdobje postopne reorganizacije industrijskega kapitalizma in organizacijskih enot transnacionalnih korporativnih organizacij, ki sta posledično tudi danes največji vir negotovosti za ekosistem in družbo. Omenjena reorganizacija se odvija v okviru politične ekonomije, v kateri organizacijske enote transnacionalnih korporativnih organizacij delujejo avtonomno od družbe. Sprejete odločitve in dejanja teh organizacij vplivajo na degradacijo in rekonfiguracijo okolja in prostora. Med drugim se avtor navezuje na J. K. Galbraitha, intelektualnega predstavnika

ka postkejnezianizma in intelektualnega ustanovnega predstavnika idejne šole Conventional Wisdom. Ob tem, ko izhaja iz Galbraithovega dela, avtor vpelje analizo politične ekonomije s poudarkom na političnem in kulturnem miljeju in z umeščanjem lastne zapuščine afriškega odnosa do skupninstva. Razumevanje političnega in kulturnega miljeja je nujen sestavni element poglobljenega uvida v vsebino družbenega življenja, posameznika in družbe.

Obeng-Odoom je predstavil akcijski načrt, in sicer z rekonceptualizacijo prezrtega koncepta skupnostnega dobra (The Commons) in skupninstva. Med bolj opaznimi avtorji, ki jih je uporabil za konceptualizacijo razvoja javnega dobra in skupnih virov, je Nobelova nagrajenka za ekonomijo E. Ostrom, ki predstavlja razvojno nasledstvo idejne šole Conventional Wisdom. Ostromova je uvedla pojem Common Pool Resources, ki ga je Obeng-Odoom opredelil kot potreben urbani koncept trajnostnega upravljanja združitve skupnega dobra in skupnih virov v obliko materialne in nematerialne lastnine brez institucionalnega nadzora ali potrebe po privatizirani regulativi. Gre se za emancipacijo skupnosti, ki naj bi javno dobro in skupne vire avtonomno in trajnostno upravljala sama. Pri tem je odprl vprašanje racionalnega delovanja skupnosti in njene vloge pri obravnavanju ekoloških izzivov.

Vprašanja osrednjega pomena pri idejni šoli Western Left Consensus se nanašajo na oblikovanje skupninstva ter na to, kdo in kako bi bil primeren za upravljanje skupnega dobra. Govorimo o konsenzualnem pristopu, temelječem predvsem na antikapitalističnih, antirasističnih in antipatriarhalnih vrednotah, ki vplivajo na odnos in razmerje med zemljo (naravnimi viri), pravicami (socialna varnost, državljske pravice, človekove pravice) ter politično in zakonodajno javno upravo.

Za razvoj skupninskega upravljanja javnih virov in skupnega dobra je avtor predlagal tretjo smer razmišljanja, in sicer Radical Alternative, katere namera je rešitev ali dekolonizacija zgodovinskega oblikovanja družbenih odnosov na globalnem jugu v razmerju z globalnim severom, s čimer je odprl vprašanje prednosti in pomanjkljivosti paradigmatičnih diskurzov idejnih šol Conventional Wisdom in Western Left Consensus. Radical Alternative v najboljšem primeru pomeni vizijo ali, bolje rečeno, retrospektivo možnega alternativnega prestrukturiranja dosedanjih lastniških odnosov do skupnih virov in javnega dobra na podlagi rekonceptualizacije pojma zemljišča, lastniških pravic ter posedovanja materialnih ali nematerialnih dobrin, ki niso povezana s procesom kapitalističnega poglobljenja vseh razsežnosti okolja in prostora.

Zanimiv prispevek k urbanističnim študijam, poleg celostne obravnave ekološko-družbene krize, prinaša drugi del knjige, ki temelji na razvoju prezrte afriške teorije skupninstva v urbanem okolju, s poudarkom na pravici do nekontaminiranega in zdravega skupnostnega prostora. S tem odpira tudi vprašanje pravične rabe energijskih virov za mobilnost in industrijske dejavnosti v urbaniziranih središčih, ki onesnažujeta okolje. Problem onesnaženosti izvira iz neučinkovite rabe energijskih in drugih materialnih virov, ki posredno vplivajo na degradacijo okolja. V nekaterih afriških državah že samo onesnaženost s plastičnimi odpadki pomeni tudi do 10 odstotkov deleža vseh odpadkov - zato je tudi logična avtorjeva opredelitev naftnih derivatov kot družbeno-ekološke snovi, ki ima okoljske in družbene razsežnosti, saj ti derivati neposredno in posredno vplivajo na zdravje okolja in posameznika. Avtor je izpostavil še primer marketizacije izvažanja odpadkov držav globalnega severa v države globalnega juga. Avtor začrtane teoretične paradigme stalno poskuša nazorno prikazati z njihovimi strukturnimi ome-

jitvami – te pa presega z empirično podprtimi primeri, ki jih oblikuje v smislu diskurza radikalne alternative.

.....
Domen Žalac, Fakulteta za družbene vede,
Univerza v Ljubljani, Ljubljana, Slovenija
E-naslov: domen.zalac@gmail.com

Biografija

Franklin Obeng-Odoom je izredni profesor za študije globalnega razvoja na helsinškem inštitutu za trajnostne študije Univerze v Helsinkih. Njegovo raziskovalno in pedagoško delo se osredotočata na politično ekonomijo razvoja, urbano in regionalno ekonomijo, naravne vire in okolje. Z navedenih področij je objavil šest samostojnih knjig, med drugim *Property, Institutions, and Social Stratification in Africa* (Cambridge University Press, 2020), *The Commons in an Age of Uncertainty: Decolonizing Nature, Economy, and Society* (University of Toronto Press, 2021) in *Global Migration Beyond Limits: Ecology, Economics, and Political Economy* (Oxford University Press, 2022).

Informacije o knjigi

<https://utorontopress.com/us/the-commons-in-an-age-of-uncertainty-2>